

Ikšķiles Sv. Meinarda Evaņģēliski luteriskā baznīca

Pirmā Pasaules kara laikā kad Ikšķiles muižā un baznīcā atradās atradās krievu artilērijas priekšējās aizsardzības līnijas, vācu artilērija tiešā tēmējumā sašauj Ikšķiles veco baznīcu, baidoties ka krievi varētu koriģēt uguni no zvanu torņa. Šādā pussabrukušā stāvoklī baznīca nostāvēja vairākus. Pieminēkļu valde, profesora P. Kundziņa rosināta, pieprasa, lai vecās baznīcas ēka tiktu restaurēta pirmatnējā veidolā. 1927. gadā baznīcā plašākus arheoloģiskos izrakumus veica profesors Helge Kjellin no Zviedrijas un arhitekta Osvalds Tilmanis. 1926.gadā tiek izstrādāts projekts baznīcas atjaunošanai, ko draudze līdzekļu trūkuma dēļ nespēj realizēt. 1930. gadu sākumā draudze sava priekšnieka A. Jaunbērza vadībā nolēmj būvēt jaunu baznīcu Ikšķiles centrā, netālu no dzelzceļa. Draudzes priekšnieks A. Jaunbērzs, pērminderis Jānis Volmārs, Killes kungs, Andersona kungs un citi iekļā savus īpašumus, lai saņemtu bankas kredītu baznīcas celtniecībai. Tiek nopirkta zeme un izsludināts konkurss par ēkas projektu. Tajā uzvar ievērojamais arhitekts Pauls Kundziņš, daudzu baznīcu un sabiedrisku ēku projektu autors. Viņš ar Ikšķili bijis saistīts jau iepriekš, Paula Kundziņā un Lundas universitātes profesora Kjellina vadībā tika veikti pirmie arheoloģiskie izrakumi Ikšķiles baznīcai un pilij. Katrā ziņā jaunās baznīcas celtniecība izrādījusies liela veiksmē - šodien ēka ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis un tā tika iekļauta arī žurnāla "Latvijas arhitektūra" Latvijas arhitektūras simtgadei veltītajā numurā atlasīto 95 izcilāko ēku skaitā. Baznīca tiešām ir suģestējoša - funkcionālisma un art deco formu skaidrība te apvienojas ar neoklasicisma eleganci, interesants un apbrīnojami harmonisks žanru sajaukums.

Jānis Starķis ar sava gatera strādniekiem, Ogrē. Ap 1930.gadu.

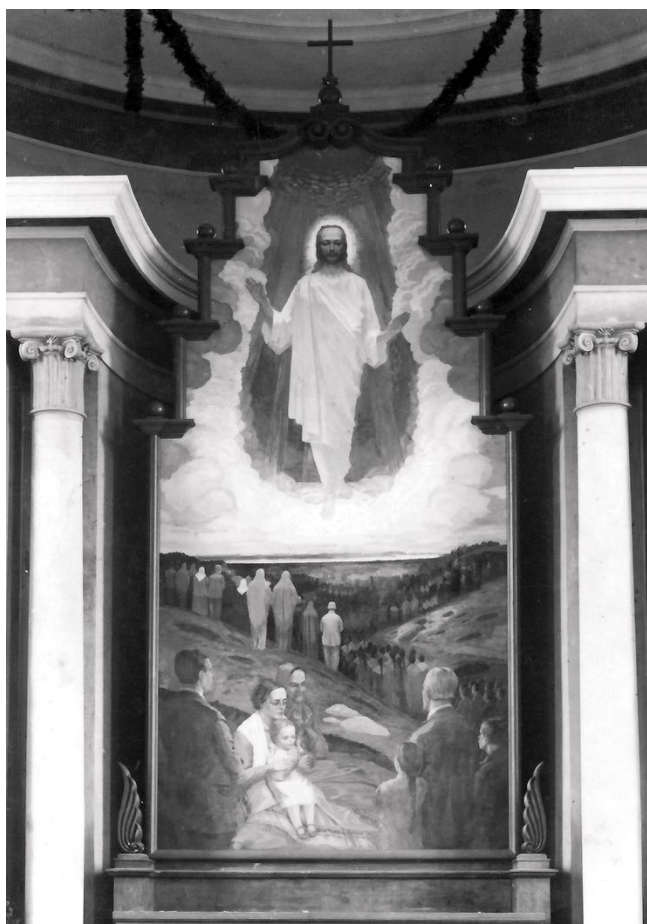
Ikšķiles baznīcas pamatakmens likšana 1931.g.28.jūnijā

1931. gada 28.jūnijā tiek ielikts baznīcas pamatakmens. Darbus vada Ogres būvuzņēmējs Jānis Starķis. Celtniecība izmaksā 48000 latu. Šajā laikā draudze, kurā ir 400 locekļu, notur dievkalpojumus Tīnūžu muižas zālē. 1933.gada 12.novembrī baznīcas iesvētīšanā piedalās arhibīskaps Jānis Grīnbergs. Altārglezna "Dod mums savu svētību, Jēzu!" (5,2m x 2,2m) autors ir ikšķilietis Latvijas Mākslas akadēmijas profesors Jānis Kuga. 1934.gadā baznīcas tornī uzstāda Liepājas kara ostas darbnīcās izgatavoto zvanu ar uzrakstu "Skani mums rītos, skani svētvakaros!". 1935.gadā netālu no altāra atklāj piemiņas plāksni 52 bojā gājušiem Pirmā pasaules kara un Latvijas atbrīvošanas cīņu upuriem – Ikšķiles draudzes locekļiem. 1938. gadā draudzē ir 1200 locekļu. Elektriskās ērģeles izgatavo VEF, un tās tiek iesvētītas 1943. gada 7.martā, taču kara laikā diemžēl tiek izpostītas.

Ikšķiles baznīcas iesvētīšana 1933.g.12.novembrī

Pēc Latvijas okupācijas draudze turpina darboties savā dievnamā līdz 1963. gadam, kad vairs nespēj nomaksāt nodokļus un draudze darbību izbeidz. Kādu laiku baznīca stāv pamesta un Valda Villeruša rosināts Rundāles pils muzeja direktors Imants Lancmanis piekrist pieņemt glabāšanā altārgleznu. Savukārt sakrālos traukus paglābj kāda Ikšķiles iedzīvotāja, agrākā baznīcas kalpotāja. Ar LPSR Ministru Padomes lēmumu 1968. gada maijā draudzei ēku atņem, un tā pāriet V. Lāča LPSR Valsts bibliotēkas (tagadējā LNB) rīcībā, kas ēku kapitāli pārbūvē, izveidojot starpstāvu pārsegumus grāmatu glabātuves vajadzībām, kur tā atrodas līdz 1998. gada 5. novembrim. Ēkas interjers līdz ar to tiek pilnībā iznīcināts. Altārglezna un rituāla trauki šobrīd glabājas Rundāles pils muzejā.

1989. gada 16. februārī notiek draudzes darbības atjaunošanas kopsapulce. 1991. gada 15. maijā draudze kā reliģiska organizācija tiek reģistrēta Tieslietu ministrijā. Dievkalpojumi notiek Ikšķiles kultūras biedrības namā, jo Nacionālā bibliotēka baznīcas ēku pilnībā no grāmatām atbrīvo tikai 1998. gada 5. novembrī, kad arī sākas baznīcas atjaunošanas darbi. Baznīcas iekšējais interjers veidots pēc mākslinieces Maijas Avotas projekta. Intervijā Ingridai Burānei žurnālā "Māksla +" Maija Avota stāsta:

"Baznīcas interjers tapa trīs gadu laikā. Bez steigas, lēni, pārdomāti, katru ideju pamatīgi izvērtējot. Sadarbība ar draudzi bija ļoti veiksmīga. Cilvēki

saprata, pieņēma un atbalstīja ieceres. Kopā ar māksliniecēm, kuras iesaistīju šajā darbā — vitrāžu autori Sandru Utāni un keramikas mozaīku autorēm Kristīni Lazdāni un Andu Poikāni — neskaitāmas stundas pavadījām ēkā, pārbaudot, kā rodas, veidojas, atklājas gaismu spēles, krāsu saskaņas. Gandarījums mums ir tāpēc, ka rezultāts ir acīm redzams, un arī draudzes locekļiem, vietējiem iedzīvotājiem ir prieks par atjaunoto baznīcu.

Uzdevums nebija viegls. Vecākajiem draudzes locekļiem vēl atmiņā bija pagājušā gadsimta trīsdesmito gadu interjers, kad idejiskais centrs bija profesora Jāņa Kugas gleznotā altārglezna „Dod mums savu svētību, Jēzu!”. Šis interjers padomju laikā pilnībā gājis bojā. Vēsturiski Ikšķile tiek minēta kā kristīgās

baznīcas izveidošanās vieta Latvijā 12. gadsimtā. Arī pati personīgi visu mūžu esmu saistīta ar Ikšķili. Šie un daudzi citi apstākļi summējās, domājot par veidojamo iekštelpu.

Pirmā izšķiršanās bija saistīta ar lēmumu saglabāt starpstāvu, kas tika uzbūvēts laikā, kad Ikšķiles baznīcā ierīkoja Nacionālās bibliotēkas grāmatu krātuvi. Rezultātā ieguvām divus stāvus. Augšējā, dievkalpojuma telpa, tādā veidā ir cilvēka mērogā un ļoti mājīga. Apakšējā stāvā ir iekārtota izstāžu zāle un telpas draudzes vajadzībām. Šādā telpas proporcijā tradicionālai altārgleznei vietas praktiski nebija. Uzmanības centrā nonāca logi, kuri sākotnēji bija augstu pie griestiem, bet tagad atradās cilvēku acu augstumā. Tāpēc nolēmām gatavot vitrāžas kā akcentu, faktiski ar tādu altārgleznes intensitāti. Pakāpeniski izkristalizējās doma, ka logi prasa kādu apvienojumu ar freskām vai kā citādi. Mēs izšķīrāmies par keramikas mozaikām, stēlām, kas ir mūžīgs materiāls. Tā doma bija par ūdeni un debesīm, kas arī ir mūžīgas vērtības. Nu, piemēram, tā, ja tās būs, tad arī Ikšķile un Daugava būs. Man bija bažas, lai motīvs neiznāktu pārāk ilustratīvs, bet sarunās ar uzaicinātajām keramiķēm kopā ar arhibīskapu, mācītāju Eliju Godiņu, respektējot viņu ieteikumus, nonācām pie tā, ka izdevās apvienot saturisko bagātību filozofisku nosacītību. Formas un krāsas ziņā stēlu vietu telpā noteica vitrāžas. Un tas ir lielākais meistartīkls, kas tur ir paveikts, ka vitrāžu un keramikas mozaīku krāsa, forma sakrīt. Tur ir ļoti maigas pārejas, kas labi sasaucas, cita citu papildina, bagātina. Bija risks likt vertikālos akcentus tad, kad vitrāžas bija gatavas, bet ar pieredzi ir nākusi redzēšana uz priekšu. Zināju, ka ir un kā ir jādara, ka viss būs kārtībā.

Ikšķiles baznīcas kancelei meklēju formu, kas sasauktos ar apaļo altāra daļu. Kanceles vieta radīja bažas, jo negribējās ielikt telpas daļā, kas jau tā bija samazinājusies, lielu piestiprinātu „kasti”. Izšķīros par pulti mūsdienīgās, maigās, plūstošās formās. Vietas nozīmību ar pakāpienu palīdzību pacēlu virs pārējā telpas līmeņa. Domāju, ka šādā risinājumā kancele ir atradusi savu vietu un ierakstās kopējā ansamblī.”

1994.gada 11. jūlijā baznīcas ēku iekļauj valsts nozīmes arhitektūras pieminekļu sarakstā. 1999.gada 24. decembrī draudze atgriežas baznīcas telpās un 2000. gada 3. martā arhibīskaps Jānis Vanags iesvēta baznīcas pagaidu altāri. Baznīcas ārējais veidols pilnībā tiek atjaunots 2005. gadā, un tā iekļauta 100 Latvijas sakoptāko kultūras pieminekļu skaitā. 2007. gada 7. septembrī blakus baznīcai tiek atklāta Svētdienas skola un mācītāja māja, kuras arhitektūra veidota respektējot baznīcas arhitektūru.

Izmantotie avoti:

Ikšķiles evaņģēliski luteriskā draudze “Draudzes un baznīcas vēsture” - [Vēsture :: Ikšķiles Draudze](#).

Mākslas zinātnieces Ingrīdas Burāne saruna ar Maiju Avotu; žurnāls „Māksla +”; 2009.g.

V. Villeruša arhīva materiāli

Ikšķiles Sv. Meinarda Evanģēliski luteriskā baznīca, Jura Ģeņģergaiļa foto